

Η μη κρατική ραδιοτηλεόραση στην εφήμερη «όαση» της νομικής απορρύθμισης

1. Η μετάβαση από την καταθλιπτική ακινησία του κρατικού μονοπωλίου στην πρόδηλη αμηχανία της συνολικής απορρύθμισης στο πεδίο των Ηλεκτρονικών Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης χρειάστηκε στη χώρα μας ένα χρονικό διάστημα μικρότερο των τριών ετών.

Μέσα στα τρία αυτά χρόνια το ραδιοηλεοπτικό τοπίο έχει μεταβληθεί άρδην και το νέο τοπίο έχει ήδη δημιουργήσει τη δική του ομίχλη: την βαθεία κρίση της ραδιοηλεοπτικής νομιμότητας.

2. Ο νόμος 1730/87 επέφερε με τρόπο βιαστικό (και με την άμεση, έντονη και θεμιτή πίεση των ραγδαίων τότε εξελίξεων στο χώρο της «τοπικής» ραδιοφωνίας) την πρώτη επίσημη κάμψη του κρατικού μονοπωλίου εισάγοντας και ρυθμίζοντας (κάτι που με περισσότερες λεπτομέρειες έκανε το συναφές κανονιστικό διάταγμα 25/88) τη λειτουργία της μη κρατικής ραδιοφωνίας με ρυθμίσεις κοινές για την δημοτική και την ιδιωτική ραδιοφωνία, για τις μεγάλες «επαγγελματικές» ραδιοφωνικές επιχειρήσεις και τις μικρές νεανικές ερασιτεχνικές προσπάθειες.

Η άνοιξη της μη κρατικής ραδιοφωνίας προδίκασε το θερμό καλοκαίρι της μη κρατικής τηλεόρασης που θρήκε τη νομική του τυποποίηση δύο χρόνια αργότερα με το νόμο 1866/89.

Η νομική τύχη της μη κρατικής τηλεόρασης συνδέθηκε με τη συγκρότηση μιας ανεξάρτητης διοικητικής αρχής: του γνωστού Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης που γρήγορα ατύχησε σ' όλες του τις πρωτοβουλίες. Οι αιτήσεις για την χορήγηση νέων και την ανανέωση των παλιών αδειών που ζητούν οι ποικίλης υφής «τοπικοί» ραδιοφωνικοί σταθμοί συσσωρεύονται και περιμένουν μάλλον υπομονετικά, αφού η ικανοποίησή τους έχει αποδειχθεί πρακτικά και εν πολλοίς νομικά ένας αδιάφορος και κενός τύπος.

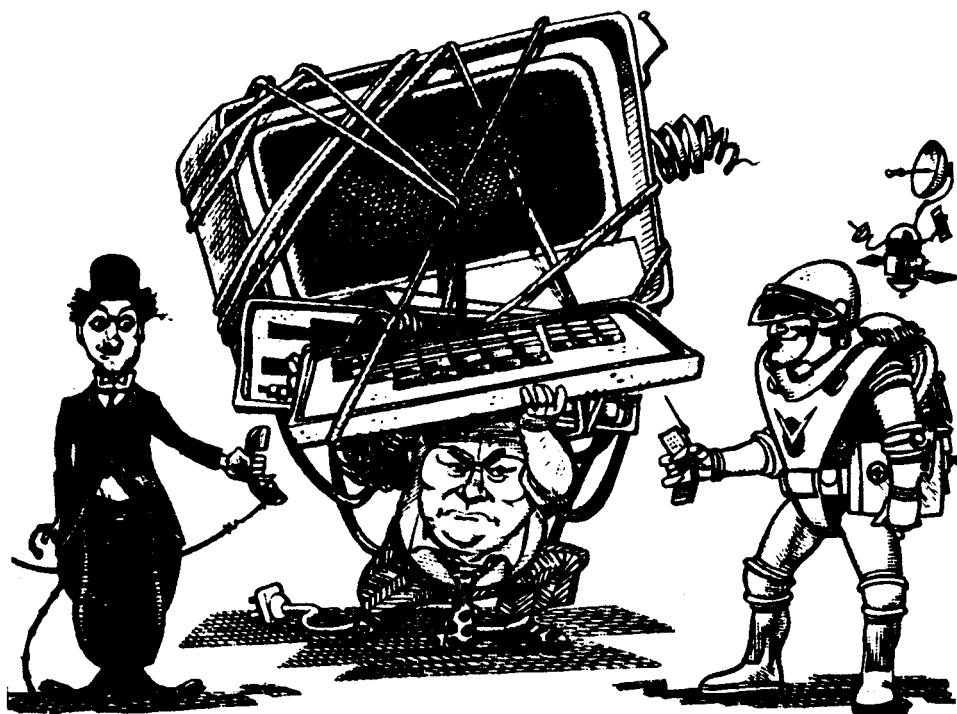
Η διαδικασία για την χορήγηση αδειών σε μη κρατικούς («τοπικούς» πάντοτε) τηλεοπτικούς σταθμούς συγκέντρωσε τη μερίδα του λέοντος στις ώρες συνεδρίασης του οργάνου και στο ενδιαφέρον της κοινής γνώμης, αλλά παραμένει ατελέσφορη και κολοβή απολαμβάνοντας τις ευχάριστες ψευδαισθήσεις που δημιουργεί η καταλυτική διάσταση ανάμεσα στο νομοθετικό κείμενο και την κανονιστική δύναμη των πραγμα-

τικών καταστάσεων που έχουν - οριστικά πλέον - διαμορφωθεί στην τηλεοπτική αγορά.

Τέλος, η περιθώρητη αρμοδιότητα για την άσκηση της εποπτείας κατά την διάρκεια της «ραδιοτηλεοπτικής» προεκλογικής περιόδου προσέκρουσε στον ακυρωτικό έλεγχο του Συμβουλίου της Επικρατείας με αποτελέσματα όχι την απλή νομοτεχνική βελτίωση των σχετικών διατάξεων, αλλά την πλήρη αδρανοποίηση όλου του θεσμού που αποδείχθηκε απλοϊκά οργανωμένος και θνησιγενής.

3. Την ίδια περίοδο στο χώρο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και του Συμβουλίου της Ευρώπης η ευαισθησία γύρω από τις ραδιοτηλεοπτικές εξελίξεις μορφοποιήθηκε: έχουμε πλέον και μια σχετική οδηγία (στο επίπεδο του παράγωγου κοινοτικού δικαίου) και μια σχετική πολυμερή διεθνή σύμβαση (στο επίπεδο του Συμβουλίου της Ευρώπης).

Η Ελλάδα συνέπραξε στην παραγωγή των νομικών αυτών κειμένων με το γνώριμο επαρχιωτισμό της: ουδείς ενδιαφέρεται για την τήρηση των διατάξεων αυτών από τα κρατικά, δημοτικά και ιδιωτικά μέσα μαζικής ενημέρωσης που διεκδικούν ακόμη και σήμερα τον «αντιστασιακού τύπου» χαρακτήρα τους, τώρα πια απέναντι και στους κοινοτικούς και τους διεθνείς κανόνες.

4. Κατά τον τρόπο αυτό η μετάβαση από το μονοπώλιο προς την πολυμέρεια στάθμευσε στην βολική «όαση» της απορρύθμισης. Ταυτόχρονα, εγκαταλείφθηκε πρόθυμα οποιοσδήποτε σοβαρός προβληματισμός για ζητήματα «στρατηγικού» χαρακτήρα:

για τη συμμετοχή μας (άρα για τη συμμετοχή ελληνόφωνων εκπομπών) σε δορυφορικά προγράμματα, για την καλωδιακή τηλεόραση, για τις ανεξάντλητες δυνατότητες που γεννά η σύνδεση της καλωδιακής τηλεόρασης με τις ποικίλες εφαρμογές της πληροφορικής κ.ο.κ. Πάρα πολύ απλά, δεν υπάρχει εθνική στρατηγική ΜΜΕ και αυτό δεν νομίζω ότι δυσαρεστεί σοβαρά πάρα πολλούς.

5. Μέσα σ' αυτό το πραγματολογικό και νομικό πλαίσιο η ραδιοτηλεοπτική νομιμότητα και η αναγωγή στο Σύνταγμα είναι φυσικό πια να παίζει ένα ρόλο αμυντικό και ετεροθαρή: χρησιμεύει ως επικουρικό επιχείρημα μόνο όταν πρέπει να ανακοπούν ή να περιορισθούν ανταγωνιστικές πρωτοβουλίες στον ίδιο χώρο.

Εκ των πραγμάτων το πεδίο της κρατικής και της μη κρατικής ραδιοτηλεόρασης έχει μετατραπεί σε εργαστήριο όπου δοκιμάζεται η αντοχή στην απορρύθμιση και η ικανότητα της αγοράς να επιβάλλει ρυθμίσεις μέσα από τις ανάγκες και τη λογική της. Ευτυχώς που η λογική αυτή, στην προκειμένη περίπτωση, δεν είναι απόλυτη και ολική, γιατί διασπάται από διάφορες μη ορθολογικές - σύμφωνα με τα κλασικά αγοραία κριτήρια - συμπεριφορές που παίρνουν τη μορφή ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών πρωτοβουλιών με αβέβαιο μέλλον, αλλά όχι εντελώς ευκαταφρόνητο παρόν.

6. Δηλώνω απλώς περιέργως για την περαιτέρω εξέλιξη και από απλή επαγγελματική διαστροφή τελειώνω με μια παρατήρηση που κινείται στο επίπεδο της νομοθετικής πολιτικής:

Είναι, φαντάζομαι, προφανές ότι η εγχώρια ραδιοτηλεοπτική νομοθεσία χρειάζεται επείγουσα και θαρραλέα προσαρμογή και συμπλήρωση. Το ισχύον όμως νομοθετικό καθεστώς (κατα βάση οι νόμοι 1730/87 και 1866/89), ακόμη και αν συντονισθεί με την σχετική κοινοτική οδηγία και την αντίστοιχη σύμβαση που συνάφθηκε στους κύκλους του Συμβουλίου της Ευρώπης, δεν είναι επαρκής αφετηρία για τη μεταρρύθμιση αυτή. Δεν είναι ούτε ασφαλής αφετηρία, γιατί αυτό το νομοθετικό πλαίσιο περιγράφει μια κατάσταση διαφορετική από αυτή που υπάρχει πράγματι. Η αναντιστοιχία είναι ορατή δια γυμνού οφθαλμού και ελπίζω να γίνει αντιληπτή.

Σοβαρή, επομένως, αφετηρία μιας σχετικής νομοθετικής πρωτοβουλίας πρέπει να είναι η ψύχραιμη και οξυδερκής καταγραφή αυτού που συμβαίνει γύρω μας στο πεδίο της κρατικής και της μη κρατικής ραδιοτηλεόρασης. Και όταν λέω γύρω μας δεν εννοώ, βέβαια, τον περιορισμένο εθνικό μας ορίζοντα. Ελπίζω ό,τι συμβαίνει έξω από τα σύνορά μας να μη φτάνει σε μας μόνο μέσα από τις γνωστές εκπομπές του RTL, που το ψάχνουν απεγνωσμένα στην ίδια συχνότητα οι πολυάριθμοι οπαδοί του.

17.6.1990

Υ.Γ. Τις απόψεις μου για τα θέματα αυτά έχω επιχειρήσει να τις εκθέσω πιο αναλυτικά στο βιβλίο μου: *Η ραδιοτηλεοπτική έκρηξη. Συνταγματικά πλαίσια και νομοθετικές επιλογές*, 1988. Για όσους ενδιαφέρονται γύρω από τις νομικές όψεις της ραδιοτηλεόρασης ιδιαίτερα χρήσιμο είναι το τεύχος 2, της Ελληνικής Επιθεώρησης Ευρωπαϊκού Δικαίου (με συμβολές των Β. Σκουρή, Ε.Β. Βενιζέλου, Φ. Κοζύρη, Κ. Καλαβρού, Κρ. Ιωάννου, Αργ. Φατούρου), που κυκλοφόρησε πρόσφατα.